

Aziz Yuhanna'nın Vahiy Kitabı Çerçevesinde Yedi Kiliseler ve Bu Kiliselerin Türkiye İnanç Turizmindeki Yeri

*Sinem KUNT^a, Ali İsra GÜNGÖR^b

^aGazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü

^bAnkara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Anahtar Kelimeler

Özet

Aziz Yuhanna
Vahiy Kitabı
İnanç Turizmi
Yedi Kiliseler

Bu çalışmanın amacı Aziz Yuhanna'nın Vahiy Kitabı kapsamında Yedi Kiliseler'e yazılan mektupları değerlendirmek ve bu Kiliselerin Türkiye İnanç turizmi içindeki yerini belirlemektir. Yedi Kiliseler, Erken Dönemlerden Modern Dönemlere kadar önemini korumuş ve günümüze kadar gelmiştir. Günümüzde inanç turizmi içinde değerlendirilen Yedi Kiliselere mevcut bir talebin olduğu gözlenmektedir. Çalışmada Yedi Kiliseler, Hristiyanların Kutsal Kitabında yer alan şekli ile incelenmiştir. Yedi Kiliseler'in Türkiye inanç turizmi içindeki yerini belirlemek için ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Veriler, Dinler Tarihi'nin tasvir edici/nitelendirici(Deskriptif) yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Yedi Kiliseler, gerek Hristiyanlık tarihi gerekse Türkiye inanç turizmi içinde önemli bir yere sahiptir. Ancak Yedi Kiliseler'i turizm disiplini içinde inceleyen sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır. Bu bağlamda Yedi Kiliseler 'in Türkiye inanç turizmi içindeki yerinin doğru tespit edilebilmesi için çalışmada Yedi Kiliseler için öneriler sunulmuştur.

The Seven Churches in the Book of Revelation of Saint John and the Importance of These Churches in Religious Tourism in Turkey

Keywords

Abstract

St. John
The Book of Revelation
Religious Tourism
Seven Churches

The aim of this study is to evaluate the letters written to the Seven Churches under the Revelation of St. John and to determine the place of these churches in the Turkish religious tourism. The Seven Churches, from the Early Periods to the Moderns, have maintained their importance and come up to date. Today it is observed that there is an existing demand for Seven Churches, which is evaluated in religious tourism. The Seven Churches in the study were studied in the way that is found in the Holy Bible. The Seven Churches have benefited from secondary sources to determine the place of Turkey in religious tourism. The data were analyzed by the descriptive method of History of Religions. According to the findings obtained, the Seven Churches have an important place in the religious religious tourism, both in Christian history and in Turkey. However, a limited number of studies have been reached that examine the Seven Churches in tourism discipline. In this context, suggestions for the Seven Churches were presented in order to ensure that the place of Seven Churches in Turkey's religious tourism is correctly identified.

*Sorumlu Yazar: Sinem KUNT, kuntsinem@gmail.com

GİRİŞ

İnanç, tarihi süreçte kutsal yerlere yapılan erken dönem hac yolculuklarından modern seyahatlere kadar güçlü bir motivasyon kaynağı olmuştur. Dini yapılar, ritüeller, festivaller ve tören etkinlikleri daha ziyade belirli inanç esaslarını temsil eden dindar takipçiler/hacılar için olduğu kadar sıradan (yüzeysel) ilgiye sahip kişiler/turistler için de turizm açısından çekicidir (Henderson, 2013).

Anadolu geçmişten günümüze pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Farklı medeniyetlere göstermiş olduğu saygı ve hoşgörü sayesinde pek çok medeniyet Anadolu topraklarında değerli tarihi ve kültürel eserler bırakmıştır. Erken

Hristiyanlık Dönemine ait pek çok eserin Türkiye’de yer alması Anadolu’nun diğer dinlere göstermiş olduğu hoşgörünün güçlü bir kanıtıdır. Gerek Yahudilik dönemi eserleri gerekse Hristiyanlık dönemi eserleri ile Anadolu eşsiz bir coğrafyadır.

Evrensel bir din olan Hristiyanlık’ın Filistin Bölgesi’nde doğmasına rağmen büyüyerek geliştiği ve günümüzdeki inanç sistemine kavuştuğu yer Anadolu’dur. Günümüzde modern Türkiye geçmişten getirdiği tarihi ve kültürel mirasını bugüne taşımıştır. Bugün Türkiye’de Hristiyanların Kutsal Kitap’ında isimleri geçen birçok yer ziyaret edilmektedir. Bu yerlerden biri de Kutsal Kitap’ın son yazısı olan Vahiy (Apokalypsis: Açıklama, gösterme, bildirme)’de yer alan Yedi Kiliseler’dir. Vahiy bölümü, eskatologya (insanın ve dünyanın sonunu, öbür dünyayı anlatmaya çalışan Tanrı bilim kolu) ile ilgilidir. Bu bölüm, okuyucuyu uğraştıran betimlemeler, simgeler ve tanımlarla dünyanın sonunu anlatır. Bugün anlaşılması güç olan bu soyut açıklamaların, Vahiy ’in yazıldığı dönemde okuyucunun kolaylıkla anlayabileceği bir yazı biçimi olduğu düşünülmektedir.

Vahiy bölümünde yer alan Yedi Kiliseler bugün Türkiye sınırları içerisinde Ege Bölgesi’nde bulunmaktadır. Hristiyanlarca kutsal kabul edilen Yedi Kiliseler, hem Hristiyan dünyası hem de Türkiye inanç turizmi açısından bir potansiyel oluşturmasından dolayı ayrı bir öneme sahiptir. Halihazırda belli bir ziyaretçi talebine konu olan Yedi Kiliseler ’in Vahiy Kitabı çerçevesinde ve Türkiye inanç turizmi bağlamında araştırılması hem konuyu spesifik olarak inceleme hem de önemini ortaya koyma imkanı sağlayacaktır. Bu çalışmada konu ile ilgili ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Elde edilen veriler Dinler Tarihi’nin tasvir/nitelendirici (Deskriptif)

metodu kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada Yedi Kiliseler 'in Hristiyanlık tarihinde ve

Türkiye inanç turizminde önemli bir yerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yedi Kiliselerin Türkiye inanç turizmindeki yerinin tam olarak tespit edilebilmesi için daha fazla ampirik çalışmanın yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Aziz Yuhanna'nın Vahiy Kitabı Çerçevesinde Yedi Kiliseler

Günümüzde dünyanın her tarafında mensupları bulunan ve dünya nüfusunun 1/5'inin dini olan Hristiyanlık Filistin bölgesinde doğmuştur. Bu evrensel dinin 1.500.000.000 civarında mensubu olduğu belirtilmektedir. Hristiyanlık; Tanrı, melek, ahiret, Mesih inancı olan, kutsal kitapları, mabet ve ibadet uygulamaları bulunan ve zaman içinde çeşitli dönemlerden geçmiş ve günümüze kadar ulaşmış üç büyük semavi dinden birisidir (Küçük, Tümer ve Küçük, 2014, s.391).

Hristiyan Kutsal Kitabı, Hristiyanlara göre "Eski Ahit" ve "Yeni Ahit" olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Eski Ahit, Yahudi Kutsal Metinlerini; Yeni Ahit ise İnciller ve Erken Dönem Hristiyan toplumunda yazılmış bazı kitapları ve mektupları ifade etmektedir. Yeni Ahit'teki bu kitaplar ve mektuplar; Dört İncil (Matta, Markos, Luka, Yuhanna), Resullerin İşleri, 21 Mektup ve Yuhanna'nın Vahyi şeklinde ifade edilmektedir (Kitabı Mukaddes, 2010).

Yuhanna'nın Vahyi'nin, Yuhanna tarafından yaklaşık İ.S. 94-95 yıllarda Yunanistan'ın Patmos Adası'nda Yuhanna'nın sürgün olduğu dönemde yazıldığı düşünülmektedir. Bu kitapta dürüst ve imanlı kimselerin dini inkar edenlere karşı zafer kazanacağı, Tanrı'nın dünyada kötülüğü yeneceği ve Kıyamette tüm insanlığı kucaklayacağı ve geleceğe yönelik pek çok kehanet yer almaktadır (Küçük, Tümer ve Küçük, 2014).

Hristiyanlara göre Havarilerin ölümünden sonra hiçbir peygamber gelmemiş ve Tanrı adına konuşmamıştır. Dolayısıyla Hristiyanlar için Kutsal Kitap Katolik Kilisesince Kanonik olarak kabul edildiği şekli ile günümüze kadar gelmiştir.

İsa çarmıha gerildikten sonra üçüncü günde ölümden dirilmiş, taraftarlarına (havariler) görünmüş ve onlardan İncil mesajını tüm uluslara yaymalarını talep etmiştir. Sonrasında göğe Tanrının yanına yükseltilmiştir. Günümüz Hristiyanlığında Hz. İsa'nın dünyanın

sonuna doğru tekrar yeryüzüne gelip yarım bıraktığı işi tamamlayarak Tanrısal Krallığı tesis edeceği inancı merkezi bir doktrin olmuştur (Aydın, 2007). Günümüzde sınırları siyasi olarak çizilmiş bulunan Ege Bölgesi, Roma döneminde “Asya” adıyla anılmaktadır. “Asya”, Asya Minor içindeki ilk Roma eyaletidir (Wilson, 2010, s. 184). Bu bağlamda, Asya Eyaleti için görevlendirilen Aziz Yuhanna (Yitik, 2001, s. 37) ile Yedi Kiliseler arasında yakın bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Aziz Yuhanna, Havârî, Elçi, İncil yazarı, İlahi (kutsal), İlahiyatçı ve İsa'nın öğüt ve inançlarını yayma işiyle görevlendirdiği on iki yardımcısı ve öğrencisinden biridir (Gündüz, 1998, ss. 309-400). Aziz Yuhanna, Filistinli bir din adamıdır. Nerede ve ne zaman doğduğu bilinmemektedir. Bazı kaynaklarda M.Ö. XV'te Galile'de doğduğuna dair bilgiler rivayet edilmektedir. Yuhanna'nın, Zebedi ve Salome'nin oğlu, Yakup'un kardeşi olduğuna dair bilgiler de mevcuttur (English, 2017;

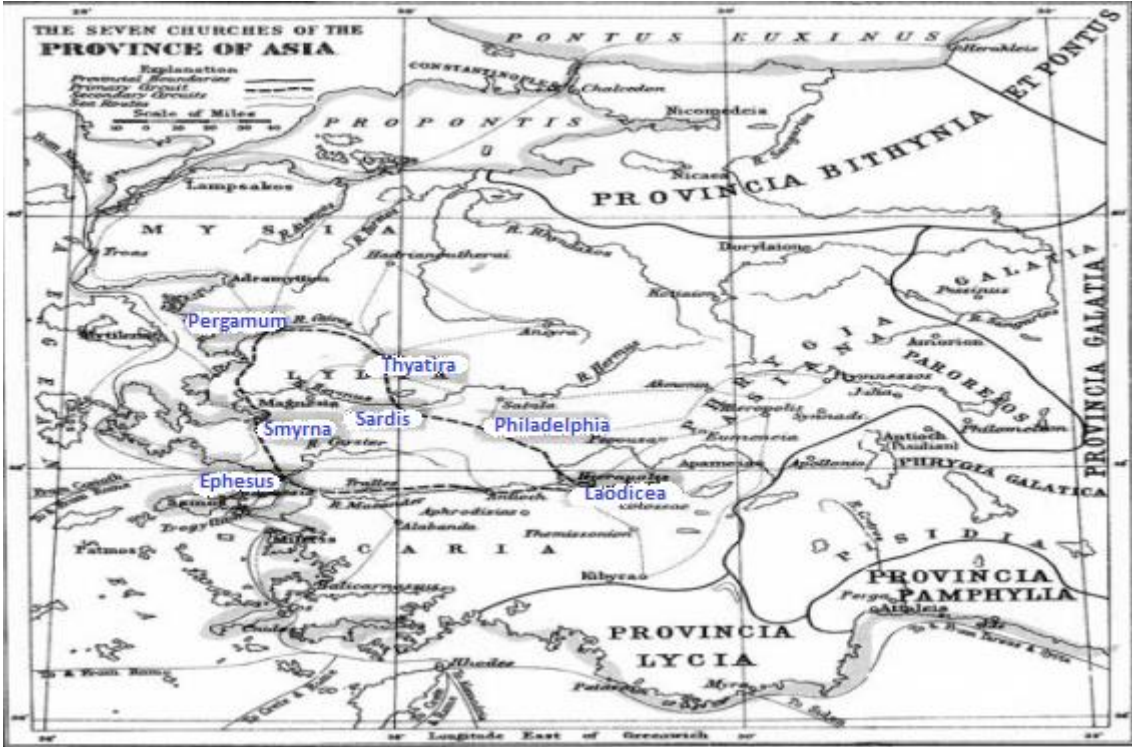
Markos, 10:25; Matta, 4:21; Matta, 10: 2 ve Resullerin İşleri, 12:2). Hristiyanların Kutsal Kitab'ında Yakup ve Yuhanna'nın Hz. İsa'nın kuzenleri olduğu yazmaktadır (Yuhanna İncili, 19:25; Markos, 3:17 ve Matta, 17:1). Nitekim, Kutsal kitapta yer alan bu ifadelerden gerçek kan bağı ile mi Yuhanna ile Hz. İsa'nın kuzen olduğu yoksa Yuhanna'nın Hz. İsa'ya yakınlığını ifade etmek için mi bu kavramın kullanıldığı metinden anlaşılamamaktadır. Bu bağlamda, Dinler Tarihi'nde birçok önemli şahsiyet bu gibi ifadelerle anılmıştır. Örneğin Meryem'in Harun'un kız kardeşi olduğu Kur'an-ı Kerim'de (Meryem Suresi, 28) geçmektedir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2011). Ancak bu tabirle Meryem adını taşıyan kişiye bir kan bağından çok iffetli bir soydan geldiğini vurgulamak için Hz. Meryem'e binaen atıfta bulunulmuştur. Bundan dolayı Yuhanna'nın Hz. İsa'ya yakınlığını ifade etmek için “kuzen” kavramının kullanıldığı düşünülmektedir. Nitekim Hz. İsa çarmıha gerildiğinde yanında annesi Hz. Meryem ve sevdiği Şakirdi (Yuhanna) vardır (Yuhanna İncili, 19:25-27). Bu bilginin Yuhanna'nın Hz. İsa'ya yakın biri olduğu kanısını güçlendirdiği düşünülmektedir.

Aziz Yuhanna, Roma İmparatoru Nerva'nın hüküm sürdüğü dönemde (İ.S. 96-98) ölmüştür (Wilson, 2010, s. 226). Aziz Yuhanna (St.John) Bazilikası inanç turizmi kapsamında ziyaret edilen önemli mekanlar arasındadır ve mezarı günümüzde Türkiye'de İzmir ilinin Selçuk ilçesindedir (Bulut, 2012).

Vahiy Kitabı'nın ilk iki sayfası Yedi Kiliseler'e yazılmış mektuplardan oluşmaktadır (Yuhanna Vahiyi, 1:4-20; 2:1-29; 3:1-22). Bu mektuplarda Roma

Dönemi'nde Asya Eyaleti'nde yaşamış ve Hıristiyan dini ve öğretilerini benimseyen ilk Yedi topluluktan söz edilmektedir. Yedi Kiliseler'in Roma Dönemi'ndeki isimleri ve coğrafi konumları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Yedi Kiliseler 'in Roma Dönemi'ndeki İsimleri ve Coğrafi Konumları

Kaynak: (Ramsay, 1904, s. 345).

Her mektup farklı bir konuyu ele almış ve o dönemin insanlarına bazen öğütlerde, bazen serzenişlerde bazen de uyarılarda bulunmuştur.

Aşağıda Yedi Kiliselere yazılan mektuplar Vahiy Kitabı'nda ifade edilen şekli ile ele alınmış ve değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

“İsa'da olan sıkıntıya ve melekuta ve sabra sizinle hissedar olan ben, Yuhanna kardeşiniz, Tanrı'nın sözü ve İsa'nın şehadeti için Patmos denilen Adada idim. Rabbin gününde Ruhta oldum ve arkamda boru sesi gibi büyük bir ses işittim: Gördüğünü kitaba yaz ve Yedi Kilise 'ye, Ephesus'a ve Smyrna'ya ve Pergamum'a ve Thyatira'ya ve Sardis'e ve Philadelphia'ya ve Laodicea'ya gönder diyordu (Yuhanna Vahiy, 1: 911)”.

1. Efesus (Çifte Kiliseler /Konsül Kilisesi, Selçuk/İzmir)'a Mektup

Efesus'ta olan kilisenin meleğine yaz:

Yedi yıldızı sağ elinde tutan, yedi altın şamdanın ortasında yürüyen şu şeyleri diyor. Senin işlerini ve emeğini ve sabrını ve kötülere dayanamadığını bilirim ve resul değilken kendilerine resul diyenleri tecrübe ettim ve onları yalancı buldum ve sabrın vardır ve benim ismim uğruna dayandın ve yorulmadın. Fakat sana karşı bir şeyim var, o da ilk sevgini bırakmış olmandır. Şimdi nereden düştüğünü hatırla ve tövbe et ve evvelki işleri yak yoksa tövbe etmediğin halde sana gelirim ve senin şamdanını yerinden kaldırım. Fakat sende şu var ki Nikolailerin işlerinden ikrah edersin ben de onlardan ikrah ederim. Kulağı olan işitsin, Ruh kiliselere ne diyor. Galip olana, ona Tanrı'nın cennetinde olan hayat ağacından yemeği ihsan edeceğim (Yuhanna Vahiy, 2:1-7)".

Aziz Yuhanna, Kutsal Ruh aracılığıyla kaleme aldığı ilk mektubunu, o dönemin ünlü ticaret merkezi ve putperestlerin yoğun olarak yaşadığı kente Efes'e hitaben yazmıştır. Efes'e hitaben yazılan mektupta Hristiyanlık tanıtılmaya çalışılmıştır. Havari Yuhanna inananları Hristiyanlığa ve öğretilerine yönelmeye teşvik etmiştir.

2. Smyrna (St. Polikarp Kilisesi, İzmir)'ya Mektup

"Ve Smyrna'da olan kilisenin meleğine yaz:

"Ölmüş ve tekrar dirilmiş olan birinci ve sonuncu şu şeyleri diyor: senin sıkıntını ve fakirliğini (fakat zenginsin) ve Yahudi değil ancak Şeytanın havrası iken kendilerine Yahudi diyenlerin küfrünü bilirim. Çekmek üzere olduğunun şeylerden korkma; işte İblis tecrübe olunmanız diye sizden bazılarını zindana atacak ve on gün sıkıntınız olacaktır. Ölüme kadar sadık ol ve sana hayat tacını vereceğim. Kulağı olan işitsin, Ruh kiliselere ne diyor. Galip olan ölümden zarar görmeyecektir (Yuhanna Vahiy, 2:8-11)".

Smyrna, Yunanca mür (*σμύρνα*) ağacı anlamına gelmektedir (Drummond ve Matthias, 1829, s. 107). Hoş kokulu mür yağı elde etmek için çalimsı ağacın gövdesi bir keskiyle çizilmekte ve akan reçine toplanmaktadır. Yağ, ağaçta oluşan doğal yarıklardan sağlanırsa mürün kalitesinin daha iyi olduğu varsayılmaktadır. Bu benzetmenin Smyrna Kilisesi için uygun olduğu düşünülmektedir. Çünkü burada Tanrı'ya itaat eden imanlılar topluluğu, fazlasıyla yaralara maruz kalmıştır. Diğer bir ifade ile Smyrna Kilisesi, o dönemde acı çeken bir topluluktur (Ramsey, 1904). Ancak, mektupta da ifade edildiği

gibi yaşanan bütün acılara rağmen Tanrı'ya sadık kalmak kurtuluşa ermek için bir yolu ifade etmektedir.

3. Pergamum (Bergama Kilisesi/Kızıl Kilise, Bergama/İzmir)'a Mektup

“Ve Pergamum’da olan kilisenin meleğine yaz:

İki ağızlı keskin kılıcı olan şu şeyleri diyor: Nerede oturduğunu bilirim. Şeytanın tahtı oradadır ve ismini sıkı tutuyorsun ve aranızda Şeytanın oturduğu yerde öldürülen sadık şahidim Antipas günlerinde bile bana olan imanını inkar etmedin. Fakat sana karşı birkaç şeyim var; çünkü orada Balaam’ın öğretişini tutanların var; o, put kurbanları yesinler ve zina etsinler diye, İsrailoğullarının önüne tökez atmayı Balam öğretti. Aynı surette böylece Nikolailerin talimini tutanların da vardır. İmdi tövbe et, yoksa sana çabuk gelirim, ve onlara karşı ağızımın kılıcı ile cenk ederim. Kulağı olan işitsin, Ruh kiliselere ne diyor. Galip olana saklı mandan vereceğim, ve ona beyaz taş vereceğim, ve taş üzerine, alandan başka kimsenin bilmediği yeni bir isim yazılmıştır (Yuhanna Vahiy, 2:12-17)”.

Bu mektupta iki ağızlı keskin kılıç, Roma Dönemi’nde valilerin yargılamalarda kullandığı kılıcı temsil etmektedir. Bu kılıç aynı zamanda otoritenin bir sembolüdür. Ancak burada Tanrı’nın kılıcının daha keskin olduğu vurgulanmaktadır. Şeytan’ın tahtı olarak ifade edilenin ise Zeus Sunağı olduğu düşünülmektedir. Roma’nın kiliseye olan düşmanlığının altında yatan gücün ise Zeus sunağının Pergamum’da olduğundan kaynaklandığı varsayılmaktadır. Antipas’ın Pergamum’daki Kilisenin lideri olabileceği ve inancı uğruna öldürüldüğü ifade edilmektedir. Balaam, o dönemde değerli liderlerden biridir. Ancak hırsı sebebi ile Tanrı’ya itaatsizlik etmiş ve Moab Kralı Balak’a, İsrailileri cinsel ahlaksızlık ve putperestlik yoluyla Tanrı’dan uzaklaşmaları için öncülük etmiştir (Wilson, 2002). Nikolailer ise Balam gibi yalancı Peygamberleri olan bir topluluktur. “Man”, Tanrı’nın İsrail oğullarına çölde kaldıkları 40 sene boyunca sunduğu doğaüstü rızıdır (Çıkış, 16:31-35). Bu mektubun sonunda da Tanrı’ya itaat edenlerin “Man” ile ödüllendirileceği belirtilmektedir.

4. Thyatira (Akhisar/Manisa)'ya Mektup

“Ve Thyatira’da olan kilisenin meleğine yaz.

Ateş alevi gibi gözleri olan ve ayakları parlak tunca benzeyen Tanrı’nın Oğlu şu şeyleri diyor: Senin işlerini ve sevgini ve imanını ve hizmetini ve sabrını ve son işlerinin

evvelkilerden daha çok olduğunu bilirim. Fakat sana karşı bir şeyim var; kendisine Peygamber diyen İzabel kadını bırakıyorsun ve o, kullarıma zina etmeyi ve put kurbanları yemeği talim edip saptırıyor. Ve tövbe etsin diye, kendisine vakit verdim ve kendi zinasından tövbe etmek istemiyor. İşte, onu bir yatağa ve onun işlerinden tövbe etmezlerse, kendisi ile zina edenleri büyük sıkıntıya atacağım. Ve onun çocuklarını ölümlle öldüreceğim ve bütün kiliseler bilecekler ki gönülleri ve yürekleri araştıran benim ve her birinize işlerinize göre vereceğim. Fakat size, Thyatira 'da olan diğerlerine kendilerinde bu talim olmayanların hepsine, onların dediği gibi Şeytanın derin şeylerini bilmeyenlere diyorum: üzerinize başka yük koymam. Fakat ben gelinceye kadar, olanı sıkı tutun. Ve galip olup sona kadar işlerimi tutana, ben de Babamdan nasıl aldım, ona milletler üzerine hakimiyet vereceğim; çömlekçi kapları parçalandığı gibi onları demir çomakla güdecektir. Ve ona sabahyıldızını vereceğim. Kulağı olan işitsin, Ruh kiliselere ne diyor (Yuhanna Vahiy, 2:18-29)”.

Bu topluluğa gönderilen mektubun girişinde, İsa Mesih gözleri alev alev yanan ateşe ve ayakları parlak tunca benzeyen Tanrı'nın yüce Oğlu olarak tanımlanmaktadır. Yuhanna, Kutsal Ruh'un esinlemesiyle, bu cümlelerde kendilerini imanlı diye tanımlayan ama imanın belirtilerini taşımayan ve görülebilmesi için gerekli çabayı göstermeyenlere şiddetle karşı koymaktadır.

Thyatira kilise topluluğu o dönemde aralarında putperestliği ve cinsel uygunsuzluğu teşvik eden öğretileri savunan bir kadını hoş görmektedir. İsa Mesih'in uyarısı da karşı konulması gerekirken göz yumulan bu öğretiye yöneliktir. Bergama'daki Balam öğretisi ve Nikolas yanlıları da buna benzer inanç akımlarını yaymaktadırlar. Mektup'ta işte bu durumlara gönderme yapılarak halk uyarılmaya çalışılmıştır (Wilson, 2002). Thyatira'da ise bu yıkıcı görüşler, kendini peygamber diye ilan eden ve topluluğu tüm yönden kötü etkileyen İzabel adında bir kadın tarafından savunulmuştur. İsa, bu mektupta inananları Baba'dan aldığı güç ile ödüllendireceğini ifade etmiştir. Thyatira'nın sadıklarına sabah yıldızı benzetmesi ile hem kural hem de ilişki sözü verildiği düşünülmektedir. Diğer bir ifade ile Sabah Yıldızı bir metafor olarak kullanılmıştır. “Yakub'tan bir yıldız çıkacak” (Sayılar, 24:17) ifadesine atıf yapılmıştır. Yakup'tan gelecek yıldız, Yahudilikte kıymetli bir ödül olarak düşünülmektedir. Başka bir açıdan bakıldığında Sabah Yıldızı metaforu Kitabı Mukaddes'te “...gün ağarıp sabah yıldızı yüreklerimizde doğuncaya kadar...” (Petrus, 1:19) tekrar kullanılmıştır. Sabah Yıldızı burada da Hz. İsa'yı tanımlamak için

kullanılmıştır. Babil zamanlarından itibaren sabah yıldızı kuralın simgesi durumundadır (Wilson, 2002). Sonuç olarak Thyatira'daki topluluğun Tanrı'ya sadık kalma kuralı ile Sabah Yıldızı gibi kıymetli bir ödülle ilişkilendirilerek mükâfatlandırılacakları düşünülmektedir.

5.Sardis (Salihli/Manisa)'e Mektup

“Ve Sardis’te olan kilisenin meleğine yaz:

Tanrı'nın yedi ruhu ve yıldız kendisinde olan bu şeyleri diyor: senin işlerini bilirim; yaşıyorsun diye ismin var, ve ölüsün. Uyanık ol, ve ölmek üzere olan baki şeyleri kuvvetlendir; çünkü Tanrı'nın indinde senin işlerini ikmal edilmiş bulmadım. İmdi nasıl aldığını ve işittiğini hatırla, ve tut, ve tövbe et. İmdi eğer uyanık olmazsan, hırsız gibi geleceğim ve senin üzerine hangi saatte geleceğimi bilmeyeceksin. Fakat Sardis’te birkaç kimselerin var ki onlar kendi esvaplarını kirletmediler ve benimle beraber beyazlarda yürüyecekler çünkü layıktırlar. Galip olan böylece beyaz esvapla giyinecek ve onun adını hayat kitabından silmeyeceğim ve onun adını Babamın indinde ve onun meleklerinin indinde ikrar edeceğim. Kulağı olan işitsin, Ruh kiliselere ne diyor (Yuhanna Vahiy, 3:1-6)”.

Yedi Kilise'nin her birini yöneten aslında tek ve benzersiz olan Kutsal Ruh, Vahiy bölümünde Tanrı'nın “yedi ruhu” şeklinde tanımlanmıştır. Mektupta, Sardis'teki İnanlılar Topluluğu uyanmaları için uyarılmıştır. Bu uyku aynı zamanda ölüm anlamına da gelmektedir. Sardis'in ünlü bir tarihi geçmişi vardır ancak ilk asırda orada bir düşüş yaşanmıştır. Kilisenin de o dönemde şimdiki zamanından daha iyi bir geçmişe sahip olduğu düşünülmektedir. İlerlemek yerine üne kavuştuğu için Hz. İsa, Sardis Kilisesi'ni ölü kilise olarak tanımlamaktadır (Ramsay, 1904, s. 354; Wilson, 2002). Sardis'teki kiliseye bir serzeniş söz konusudur. Kiliseden kendini düzeltmesi ve ölmekte olanı canlandırması istenmekte ayrıca İsa Mesih'ten neler aldıkları, neler işittiklerini hatırlaması gerektiği beklenmektedir. Burada, Sardis Kilisesi'nin dikkat etmesi gereken önemli konular; günahın bağışlanması, yeni yaşam ve büyük sorumluluk olarak sıralanmaktadır.

6. Philadelphia (Alaşehir/Manisa)'ya Mektup

“Ve Philadelphia’da olan kilisenin meleğine yaz:

Mukaddes, hakiki Davud'un anahtarı kendisinde olan açan ve kimse kapamayacaktır ve kapayan ve kimse açamaz, bu şeyleri diyor. Senin işlerini bilirim (işte, senin önüne kimsenin kapamayacağı açılmış kapı koydum), ki biraz kuvvetin var ve benim sözümü tuttun ve ismimi inkâr etmedin. İşte, Şeytanın havrasından olan bazılarını, Yahudi değilken ancak yalan söyleyip kendilerine Yahudi değilken ancak yalan söyleyip kendilerine Yahudi diyenleri veriyorum; işte onları öyle edeceğim ki gelecekler ve senin ayaklarının önünde secde kılacaklar ve benim seni sevdiğimi bileceklerdir. Mademki sabrımın sözünü tuttun, yer üzerinde oturanları tecrübe etmek için bütün dünya üzerine gelecek tecrübe saatinden ben de seni tutacağım. Çabuk geleceğim; kimse senin tacını almasın diye sende olanı sıkı tut. Galip olanı Tanrımın makdisinde direk edeceğim ve artık dışarı çıkmayacak ve onun üzerine Tanrımın ismini ve tanrımın şehrinin, Tanrımdan gökten inen yeni Yeruslaimin ismini ve benim yeni ismimi yazacağım. Kulağı olan işitsin, Ruh kiliselere ne diyor (Yuhanna Vahiy, 3:713)''.

Bu mektupta Kutsal Ruh'un, Philadelphia'da yaşayan topluluğu İsa'ya olan inançlarını korudukları için övdüğü düşünülmektedir. Smyrna'daki kilise ile birlikte mektuplarda hakkında kötü bir şey söylenmeyen diğer bir kilise Philadelphia Kilisesi'dir.

7. Laodicea (Pamukkale/Denizli)'ya Mektup

“Ve Laodicea'da olan kilisenin meleğine yaz:

Amin, sadık ve hakiki şahit, Tanrı'nın hilkatinin başlangıcı bu şeyleri diyor: senin işlerini bilirim, ne soğuksun ne sıcak keşke soğuk yahut sıcak olaydın. Böylece ne sıcak ne de soğuk ılık olduğun için seni ağızımdan kusacağım. Mademki zenginim ve zenginleştim ve ihtiyacım yoktur, diyorsun ve zavallı ve acınacak halde ve fakir ve kör ve çıplak olduğumu bilmiyorsun; zengin olasın diye ateşle tasfiye edilmiş altın ve giyinesin ve çıplaklığının ayıbı görünmesin diye beyaz esvap ve göresin diye gözlerine sürmek için göz ilacı benden satın almayı sana nasihat ediyorum. Ben sevdiğilerimin hepsini tevbih ve tedip ederim; imdi gayretli ol ve tövbe et. İşte, kapıda duruyor ve çalıyorum; eğer biri sesimi işitir ve kapı açarsa, onun yanına gireceğim, ve ben onunla ve o benimle akşam yemeği yiyeceğiz. Ben nasıl galip oldum ve Babamla onun tahtında oturdumsa galip olana da benimle benim tahtımda oturmayı vereceğim. Kulağı olan işitsin, Ruh kiliselere ne diyor (Yuhanna Vahiy, 3: 14-22)''.

Kutsal Ruh, Laodikya Kilisesi'ni “*ne sıcak ne de soğuk ılık olduğun için seni ağzımdan kusacağım*” ifadesi ile azarlamaktadır. Aziz Yuhanna bu mektupta “ılık kent suyuna” dikkat çekmektedir. Bu benzetmeyi orada yaşayan insanlar için kullanmaktadır. Yuhanna, hangi dine mensup oldukları bilinmeyen hayatı boşuna yaşayan ve duyarsız insanlara bu benzetmeyle seslendiği düşünülmektedir. Aziz Yuhanna o dönemin insanlarına doğru yolu bulmalarına yardımcı olacak tavsiyeler de vermektedir.

İ.S. 1. Yüzyılın sonlarında Hz. İsa tarafından vahiy olunan Yedi Kiliseler'e gönderilen mektupların, Aziz Yuhanna'nın sürgün edildiği dönemde Yunanistan'ın Patmos Adası'nda kaleme alınmış olabileceği düşünülmektedir (Wilson, 2010, s. 226). Bu mektupların genel amacı, İsa'nın ikinci gelişi için Küçük Asya'daki Mesih yanlısı inananları İsa öğretileri etrafında toplamaktır. Özel amacı ise, kiliselerde yanlış öğreti ve kötü davranışları göstermek, tövbe etmeyen insanlara ilahi yargıyı ortaya koymak, zulüm ve zorluklara rağmen inananların cesaretlendirilmesi için yemin ettirmek ve her şeyin sonunda sabredenlerin Tanrı tarafından ödüllendirileceği inancını aşılmasıdır. Yedi Kiliseler'e yazılan mektupların her birinin, kilise tarihi içinde belirli bir dönemi tanımlamak için yazıldığı düşünülmektedir. Mektuplarda çokça kullanılan semboller, semboller ve betimlemeler belirli çağlar ve bireylerle bağlantılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır (Wilson, 2007). Hz. İsa, Laodikya hariç diğer kiliselerde övülmeye layık gelişmeler bulmuştur. Philadelphia ve Smyrna Kiliseleri ise örnek kiliseler olarak kabul edilmiştir.

Yedi mesaj belirli kiliseler ve belirli bir dönemi temsil etse de, her mektubun diğer kiliseler tarafından okunmasının da amaçlandığı düşünülmektedir. Evrensel kilise anlayışına göre, her zaman ve her yerde Yedi Kilise'nin her birine uyan kiliselerin mevcut olduğu düşünülmektedir (Wilson, 2007). Günümüz Hıristiyanlığında Hz. İsa'nın temsil edildiği kiliselerin materyalizm, zulüm, sahte öğretim ve biçimcilik ile mücadele etmesi yukarıdaki kanıyı güçlendirmektedir.

Sonuç olarak mektuplarda, tarihin egemenliğinin Tanrı'nın elinde olduğu, Hz. İsa'nın Şeytan ve dünya üzerinde zafer kazandığı ve Hz. İsa öğretileri uğruna zulüm ve zorluklara rağmen sabredenler için de yeni cennet ve yeni dünyada sonsuz ödüllerin olacağı düşüncesi hakim olmuştur.

Yedi Kiliseler'in Türkiye İnanç Turizmindeki Yeri

Anadolu (Türkiye), güvenli ve mübit özelliği sayesinde tarih öncesi ve sonrası çağlarda birbirinden çok farklı kültürlere, inançlara ve medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Anadolu (Türkiye), Göbeklitepe gibi günümüzde 11.500 yıl öncesine uzanan insanlık tarihindeki bilinen ilk tapınağın bulunduğu yerdir (Kunt ve Gülcan, 2017). Bunun yanı sıra Anadolu (Türkiye) üç büyük semavi dine ait değerli somut ve somut olmayan eşsiz varlıklara sahip bir coğrafyadır. Anadolu (Türkiye) topraklarının mirasçısı olan Türkiye de, zengin dini eserleriyle yeryüzünde başka bir ülkeye nasip olmayan çok ve çekici zenginliklere, dinsel kaynaklara sahip önemli inanç turizmi merkezi konumundadır. Buna sebep de Anadolu'nun (Türkiye), bugüne kadar birçok medeniyete merkez olmasıdır. Anadolu (Türkiye) Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi üç büyük semavi dine ev sahipliği yapmıştır. Anadolu'nun gösterdiği hoşgörü ve saygı iklimi coğrafyasında bu üç büyük semavi din Anadolu'nun çeşitli yerlerinde değerli tarihi ve kültürel eserler bırakmıştır (Küçük, 2013 ss. 37-38). Sard Sinagogu (Manisa), Ayasofya Müzesi (İstanbul) ve Sultanahmet Cami (İstanbul) bu eserlerden sadece birkaçıdır.

Türkiye'de inanç turizmi ile ilgili ilk çalışma Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından 1965 yılında yapılmış, ziyaret sebepleri arasında ilk sırada dini (inanç) amaç yer almıştır. Bunun sebebi olarak da, o dönemde St. Petrus Kilisesi ve Meryem Ana Evi'nin Hristiyanlığın hac yeri ilan edilmesi ya da bununla ilgili çalışmaların artırılması gösterilmektedir (Aksoy, 2002, ss. 426-427). 1965 yılından sonra 1987 yılına kadar inanç turizmi ile ilgili sayısal bir çalışma yapılmamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, inanç turizminin geliştirilmesi amacıyla, 1993 yılında öncelikle üç büyük dinin günümüze kadar ulaşan eserleri ve ibadet yerlerinin envanteri hazırlanmış, bu envanter kapsamında Hristiyanlık açısından önemli olan dokuz adet merkez belirlemiştir (Yatırım İşletmeler Genel Müdürlüğü [YİGM], 2017). 1995-1998 yılları arasındaki üç yıllık dönemde, Türkiye'deki inanç turizm potansiyeli üzerinde uluslararası farkındalık yaratmak amacıyla çok sayıda tur operatörü, basın mensubu ve konu ile ilgili uzmanların katılımı ile "İnanç Turizmi" turları düzenlenmiştir (Sargın, 2006). Daha sonra 2002, 2004 ve 2010 yıllarında "inanç turizmi günleri" organize edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB), Türkiye Otelciler Birliği (TUROFED), Turizm Geliştirme Vakfı (TUGEV) ve Türk Tanıtım Vakfı (TÜTAV) gibi önemli turizm paydaşlarından

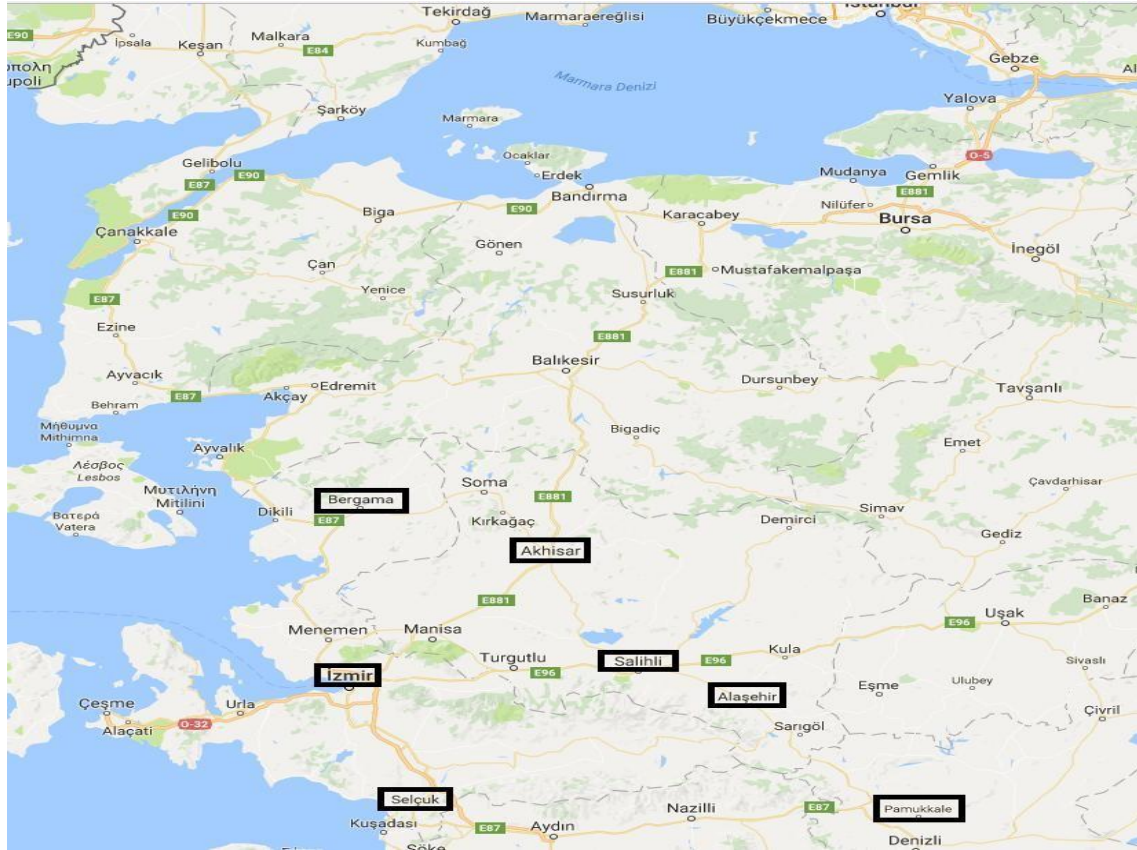
oluşan kuruluşlar oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar, Türkiye Turizmi adına önemli faaliyetlerde bulunmuşlar ve bulunmaktadır (Küçük, 2013, s. 379).

Üç büyük semavi dinden biri olan Hristiyanlık'ın, Filistin Bölgesinde doğmasına rağmen büyüyerek günümüz Hristiyan inanç sistemlerinin oluşturulduğu ve konsillerin yapıldığı yer, Anadolu topraklarıdır. Çünkü bu konsillerde (İzник Konsili, İstanbul Konsili, Efes Konsili, Kadıköy Konsili), Hristiyan inanç sistemine ait esaslar belirlenmiştir. Ayrıca, isimleri Kitabı Muhaddes'te geçen ve Anadolu'da bulunan Hristiyanlık tarihi içinde önemli sayılan yerler de bulunmaktadır. Antakya, Kapadokya, Efes (Ephesus), İzник, Tarsus ve Yedi Kilise (Ephesus, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia, Laodicea) bunlardan birkaçıdır (Resullerin İşleri, 2:9-10, 9:30, 11:19-30, 27:2; Yuhanna Vahiy, 1: 11). Hristiyanların Kutsal Kitabının, ikinci bölümü olan Yeni Ahit'in son bölümü de Küçük Asya (Anadolu) havarisi diye tanınan Havarî Yuhanna'nın vahiylerini bildirir. Bu kitapta adı geçen ve kendisine mesajlar yollanan Yedi Kiliseler, Hristiyanlığın ilk kiliseleri olarak kabul görür ve yedisi de Türkiye sınırları içinde Ege Bölgesi'ndedir (Kartal, Tepeci ve Atlı, 2013; Küçük, 2013, s. 283; Öter ve Çetinkaya, 2016, s. 3). Ege Bölgesi'nde; İzmir, Manisa ve Denizli illeri sınırları içinde yer almaktadır.

Erken Dönem Hristiyanları Hristiyanlığın yasak olduğu dönemlerde toplanıp gizlice dua ettikleri şehirlerde 313 Milan Fermanı ile kilise yapıları inşa etmeye başlamışlardır. Zaman içinde bu kiliselerin kurulduğu yerde yaşayan topluluklar ile anıldığı düşünülmektedir. Çünkü Hristiyanlıkta "Kilise" kelimesinin menşesine bakıldığında Latince "Ekklesia" kelimesinden türemiştir. Bu kelime Hristiyanların toplandığı mekan ile birlikte halk ve dünyada Mesih İsa'nın isminde toplanmış "Hristiyan Cemaat" anlamına gelmektedir (Küçük, 2013). Bu tanımlama Yedi Kilise'nin yedi topluluk olduğu kanısını güçlendirmektedir. Bu bağlamda Yedi Kiliseler'i tekrar tanımlamak gerekirse Yedi Kiliseler, *"Roma Dönemi'nde Asya Eyaleti'nde Ephesus merkez olmak üzere Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia ve Laodicea'da yaşamış Hz. İsa dini ve öğretilerini benimseyen İlk Yedi Topluluğun Milan Fermanından sonra (İ.S. 313) yaşadıkları yerlere inşa ettikleri belirli kilise binalarının her birinin orada yaşayan toplulukların isimleri ile özdeşleşmiş mekanlarını temsil etmektedir"* şeklinde ifade edilebilmektedir.

Yedi Kiliseler'in Roma dönemindeki adları; Ephesus, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia ve Laodicea'dır (Ramsey, 1904). Buldukları yerler ise günümüz itibarıyla sırasıyla Selçuk/İzmir, Konak/İzmir, Bergama/İzmir, Akhisar/Manisa, Salihli/Manisa, Alaşehir/Manisa ve Pamukkale/Denizli'dir. Bu Kiliselerin yerleri Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: Yedi Kiliseler' in Türkiye'deki Coğrafi Konumları

Kaynak: (Google Haritalar, 2017).

Günümüzde Yedi Kilise'nin üçü (Ephesus, Smyrna, Pergamum) İzmir il sınırında, üçü (Thyatira, Sardis, Philadelphia) Manisa il sınırında ve biri de (Laodicea) ise Denizli il sınırında yer almaktadır. Bu kiliselerin altısı (Ephesus, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia, Laodicea) antik kentler içinde değerlendirilmektedir.

Yedi Kiliselerin Türkiye'de olması Türkiye turizmi açısından çok önemli bir avantajdır. Türkiye bu avantajı Yedi Kiliseler İnanç Turları adı altında pazarlamaktadır. Hali hazırda

belli bir ziyaretçi talebine konu olan kiliselerle ilgili olarak Türkiye’de bazı çalışmalar yapılmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından (1993) öncelikle üç büyük dinin günümüze kadar ulaşan eserleri ve ibadet yerlerinin envanteri çalışmasında Hristiyanlık açısından önemli olan dokuz adet merkez belirlemiştir. Söz konusu bu dokuz merkezin ikisi olan Manisa il sınırındaki Alaşehir Kilisesi ile Akhisar Kilisesi, bu çalışmada ele alınacak olan Yedi Kilise kapsamındadır. Wilson (2010) Yedi Kiliseleri bir rehber gözü ile ele almış ve kiliseleri Türkiye’de yer alan değerli tarihi Antik kentler içinde değerlendirmiştir. Küçük (2013), Yedi Kiliseler’in inanç turizmi açısından önemine değinmiştir. Kunt (2014), Dinler Tarihi alanında betimleyici metot ile kiliseleri incelemiş ve kiliselerin hem Hristiyanlık Tarihi hem de Türkiye İnanç turizmi açısından önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığının katkılarıyla Yedi Kiliseler Belgeseli çekilmiştir. Bu belgeselde; Dinler Tarihi, İncil, Teoloji, Sanat Tarihi ve Arkeoloji alanlarında uzman araştırmacıların Yedi Kiliseler ile ilgili ifadelerine yer verilmiştir. Uzmanlara göre Yedi Kiliseler, hem Dünya hem de Türkiye için önemli bir turizm pazarını ifade etmektedir. Ayrıca bu pazarın tanıtılıp ziyaretçilere sunulması için gerekli çalışmaların yapılması gerektiği konusunda fikir birliğine varılmıştır (Yedi Kiliseler Belgeseli, 2014). Kunt ve Gülcan (2017) ise, Yedi Kiliseler’i turistik bir ürünün sahip olması gereken unsurlar (çekicilikler, etkinlikler, ulaşılabilirlik, turizm işletmeleri, imaj) kapsamında incelemiş ve kiliselerin çekicilik, etkinlik, ulaşılabilirlik ve turizm işletmeleri açısından olumlu özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer taraftan aynı çalışmada, kiliselerin imaj konusunda bazı eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ürünün zenginleşmemiş olmasından kaynaklı olarak imaj unsurunu zenginleştirici öneriler sunulmuştur. Kunt (2018)’un çalışması, Yedi Kiliseler ile ilgili yapılan ampirik çalışma niteliğindedir. Yedi Kiliseler turunu düzenleyen 22 seyahat acentesi ile yapılan görüşme sonucunda kiliselerin ziyaretçi profili belirlenmiştir. Buna göre Yedi Kiliselerin ziyaretçileri, Avrupa (%50) ve Amerika (%40) kıtasından gelmiştir. Ziyaretçiler, Hristiyanlık dinine mensuptur ve Katolik (%63) mezhebindedir. Ziyaret sebepleri arasında ilk sırada; turistik ve dini (%36) sebep yer almıştır. Ziyaret sebepleri sırasıyla; kültürel (%22), duygusal bağ (%18), hac ve dini (%13) ve St. Paul izini sürmek (%9) şeklinde tanımlanmıştır. Ziyaretçiler gruptardan oluşmaktadır. Her gruptaki kişi sayısı, 12-15 kişi arasında değişmektedir. Yedi Kiliseler ’in ziyaretçi talebinde, 2015 yılı

ile karşılaştırıldığında 2016 yılında yaklaşık % 66 oranında bir azalma yaşanmasına rağmen Yedi Kiliseler'e mevcut bir talebin olduğu söylenebilmektedir.

Sonuç olarak Yedi Kiliselerin Türkiye inanç turizminde potansiyel bir değer taşıdığı ve aktif olarak turların düzenlendiği tespit edilmiştir. Diğer taraftan kiliselerin Türkiye inanç turizmindeki yerinin doğru olarak tespit edilebilmesi için daha fazla teorik ve ampirik disiplinler arası çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Kamu ve özel sektörün Yedi Kiliseler ile ilgili yapmış olduğu faaliyetleri incelendiğinde Yedi Kiliseler'in turizm içindeki öneminin henüz anlaşılmadığı düşünülmektedir. Yapılan ampirik çalışmaların az olması bu pazarın yeterince araştırılmadığını göstermekte ve yukarıdaki düşüncüyü güçlendirmektedir. Bu bağlamda Hristiyanlık tarihi içinde önemli bir yeri olan ve günümüze kadar ulaşan kalıntıların turizm disiplini içinde araştırılması anlam kazanacaktır. Bu kapsamda Yedi Kiliseler ile ilgili yapılacak ampirik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

YÖNTEM

Aziz Yuhanna'nın Vahiy Kitabı çerçevesinde Yedi Kiliselerin değerlendirilmesi ve bu kiliselerin Türkiye inanç turizmi içindeki yerinin tespit edilmesi araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu açıdan çalışmada Yedi Kiliseler, Aziz Yuhanna'nın Vahiy Kitabı çerçevesinde ve Türkiye inanç turizmi içinde incelenmiştir. Araştırmada, ikincil kaynaklardan yararlanılmış ve Dinler Tarihi'nin tasvir edici (Deskriptif) metodu kullanılmıştır. Ayrıca, Yedi Kiliseler'in tarihi süreci göz önünde bulundurulmuş ve zaman zaman karşılaştırma metoduna başvurulmuştur. Buna istinaden orijinal metinlerin kullanılması, klasik anlayışın esas alınması, kavramların kullanımı, kapsam ve sınırlılıklar metodolojik ilkeler olarak benimsenmiştir. Çalışmanın temel kaynağını Hristiyanların kutsal kitabı "Kitab-ı Mukaddes" oluşturmaktadır. Çalışmanın konusuyla ilgili kısımlar Kitab-ı Mukaddes'te yer alan şekliyle ele alınmıştır. Yedi Kiliseler'in Roma Dönemindeki isimleri kullanılmıştır. Yedi Kiliseler inanç turizmi içinde değerlendirilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Küçük Asya'nın Yedi Kilisesi, Erken Hristiyanlık Dönemi'nin ilk kilise toplulukları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Bu topluluklar, Milan Fermanı'ndan sonra (İ.S. 313) diğer bir ifade ile Hristiyan dini ve öğretilerine serbestlik tanındıktan sonra

yaşadıkları yerlere kilise binaları inşa etmişlerdir. Zaman içinde bu mekanlar ilk yedi kilise içinde değerlendirilmiştir.

Bu kiliselerin gün yüzüne çıkarılması için gerek Hristiyan yetkililer gerekse Türk yetkililer önemli bir rol üstlenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yedi Kiliselerin tanıtımı için bir belgesel film hazırlamıştır. Yerel yönetimler kiliselerin ulaşılabilirliğini sağlamak için yol, tabela ve ışıklandırma çalışmaları yapmıştır. Seyahat acenteleri bu kiliselerin ziyaret edilmesini sağlamak için özel tur programları düzenlemiştir/düzenlemektedir.

Günümüzde İzmir (Konak, Bergama Selçuk), Manisa (Alaşehir, Akhisar, Salihli) ve Denizli (Pamukkale) illerinde bulunan kiliseler özellikle Hristiyanlık dinine mensup turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Halihazırda belirli bir ziyaretçi talebine konu olan kiliselerin turizm içindeki yerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmada Yedi Kiliseler Hristiyanların Kutsal Kitabından hareketle ele alınmış ve kiliselere yazılan mektuplar yorumlanmıştır. Bu kiliselerin turizm potansiyeline dikkat çekmek üzere kiliseler Türkiye inanç turizmi içinde değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak Erken Hristiyanlık döneminin ilk Yedi Kilisesi Türkiye’de Ege Bölgesinde İzmir, Manisa ve Denizli sınırları içinde yer almaktadır. Bu kiliselerin Hristiyanların Kutsal Kitabında isimlerinin geçmesi ve kendilerine mektuplar gönderilmesi Hristiyanlık tarihi açısından ayrı bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye’de Yedi Kiliseler gerek kamu gerekse özel sektör tarafından inanç turizmi vizyonu ile tanıtılmaya çalışılmaktadır.

Yedi Kiliseler’in ziyaretçi profili bağlamında Kunt (2018) ziyaretçileri amaçlı ve tesadüfi kültür turisti olarak tanımlamıştır. Ziyaretçiler, Avrupa (%50) ve Amerika (%40) kıtasından gelmiştir. Ziyaretçiler, Hristiyanlık dinine mensuptur ve Katolik (%63) mezhebindedir. Ziyaret sebepleri arasında ilk sırada; turistik ve dini (%36) sebep yer almıştır. Ziyaret sebepleri sırasıyla; kültürel (%22), duygusal bağ (%18), hac ve dini (%13) ve St. Paul izini sürmek (%9) şeklinde belirlenmiştir. Ziyaretçiler gruplardan oluşmaktadır. Her gruptaki kişi sayısı, 12-15 kişi arasında değişmektedir. Yedi Kiliseler’in ziyaretçi talebinde, 2015 yılı ile karşılaştırıldığında 2016 yılında yaklaşık % 66 oranında bir azalma yaşanmasına rağmen Yedi Kiliseler’e mevcut bir talebin olduğu söylenebilir. Talepteki azalmayı Türkiye’nin içinde bulunduğu terör olaylarına bağlamak yanlış olmayacaktır. Nitekim Kunt (2018) çalışmasında, acentelerin yapmayı

planladıkları Yedi Kilseler Turunu Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal ve siyasi karışıklık nedeniyle iptal etmek zorunda kaldıklarını ifade etmiştir.

Çalışmada Yedi Kiliseler'in Türkiye turizmi içinde yer alması ve yerinin doğru tespit edilebilmesi için öneriler sunulmuştur.

Yedi Kiliseleri ziyaret eden turistlerin algı ve motivasyonlarının araştırılması gereklidir. Motivasyon temeline göre pazar bölümlendirme çalışmaları ile Yedi Kiliselerin ziyaret edilme nedenleri açığa çıkacaktır.

Bir niş pazar durumunda olduğu düşünülen pazarın profilinin ortaya konması destinasyon pazarlamacıları için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yedi Kiliseler için marka, imaj ve konumlandırma çalışmaları yapılabilir. Yedi Kiliselerin diğer tarihi ve kültürel varlıklardan ayırt edilebilmesini sağlamak için marka ve imaj önemli pazarlama unsurlarıdır.

Yedi Kiliseler için inanç turizmi yerine miras turizmi vizyonu ile konumlandırma çalışmaları yapılabilir. Hıristiyan ziyaretçiler için Erken Hıristiyanlık Döneminin ilk Yedi Kilisesinin Türkiye'de olduğu ve atalarının ayak bastığı yerleri ziyaret etmenin farklı bir deneyim olacağı algısı oluşturulabilir. Yedi Kiliselerin uluslararası alanda tanıtımı için turizm fuarlarına katılım gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Aydın, M., (2007). "İsa-Masih'in ölümden dirilmesi hakikat mi mitoloji mi?", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 87-116.

Bulut, Z., (2012). Türkiye'de inanç turizmi kapsamında Selçuk Aziz Yuhanna Bazilikası'nın turistik ürün potansiyeli ve tanınırlık düzeyi üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlığı., (2011). Kur'an-ı Kerim Meali, Ankara: Yenigün Matbaacılık Drummond, W. & T.J. Matthias., (1829). *Remarks on the Origin of Several Empires, States and Cities*, (5th iv.), London: Baldwin and Company.

English, D., (2017). Markos'un mesajı, (1.Baskı), Haberci Yayınları, İstanbul.

Gündüz, Ş., (1998). Din ve inanç sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara.

Henderson, J.C., (2003). "Managing tourism and Islam in Peninsular Malaysia", *Tourism Management*, 24, 447- 456.

Kartal, B., Tepeci, M. & Atlı, H., (2015). "Examining the religious tourism potential of Manisa, Turkey with a marketing perspective", *Tourism Review*, 70(3), 214 – 231.

Kitab-ı Mukaddes., (2010). Ohan Matbaacılık, İstanbul.

Kunt, S., (2014). Aziz Yuhanna'nın Vahiy Kitabı çerçevesinde Yedi Kiliseler ve bu

Kilislerin Hıristiyanlık tarihindeki yeri (Yüksek lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kunt, S., (2018). "Seyahat acentelerinin bakış açısı ile bir niş pazarın profili", *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi (Basımda)*.

Kunt, S. & Gülcan, B., (2017). "Türkiye inanç turizminde zenginleşmemiş bir ürün: Yedi Kiliseler, *Journal of Recreation and Tourism Research*", 4 (Special Issue I), 184206.

Küçük, M.A., (2013). İnanç Turizmi Açısından Türkiye'de Dini Mekanlar (*Yahudilik Hıristiyanlık Örneği*), Berikan Yayınevi, Ankara.

Küçük, A., Tümer, G. & Küçük, M.A., (2014). *Dinler Tarihi*, (4. Baskı), Berikan Yayınevi, Ankara.

Öter, Z. & Çetinkaya, M. Y., (2016). "Interfaith tourist behaviour at religious heritage sites: House of the Virgin Mary case in Turkey", *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*, 4(4), 1-18.

Ramsay, W., (1904). *The Letters to the Seven Churches in Asia*, Armstrong, New York.

Wilson, M., (2002). *Illustrated Bible Background Commentary. Revelation by Mark Wilson*. In Clinton E. Arnold (Ed.), *Zondervan Illustrated Bible Backgrounds Commentary*, (4th v.) Zondervan, USA.

Wilson, M., (2007). "Smyrna: The open door to the archaeological rediscovery of the Seven Churches", *Ekklesiastikos Pharos*, 89, 75-87.

Wilson, M., (2010). *Biblical Turkey*, Ege Yayınları, İzmir.

YİGM., (2017). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10173/inanc-turizmi.html> (Erişim Tarihi: 13.09.2017).

Yedi Kiliseler Belgeseli., (2014). <http://www.dailymotion.com/video/x4x7rfq> (Erişim Tarihi: 13.09.2017).

Yitik, A. İ., (2001). Hz. Meryem ve Efes, Tıbyan Yayınları, İzmir.

Extended Abstract

In the late 1st century AD. It is thought that letters sent to the Seven Churches revealed by Jesus may have been taken during the exile of St. John in the Patmos of Greece (Wilson, 2010, p. 226). The general purpose of these letters is to gather pro-Christians in Asia Minor around the teachings of Jesus for the second coming of Jesus. The special purpose is to show wrong teachings and bad behavior in the churches, to present divine judgment to non-repudiated people, to make an oath to encourage believers in spite of persecution and difficulties, and to overcome the belief that the end of everything will be rewarded by God.

It is thought that each of the letters to the Seven Churches was written to describe a certain period in the history of the church. The symbols, symbols and descriptions that are used extensively in letters have been tried to be explained in relation to specific ages and individuals. Jesus, the other churches except Laodicea, found worthy of praise. Philadelphia and Symrna Churches are considered as exemplary churches.

Although the seven messages represent particular churches and a particular period, it is thought that each letter is intended to be read by other churches. On the other hand, the Seven Churches constitute the belief that all Asian Churches in the Roman Era represented their strengths and weaknesses. According to the universal church concept, it is thought that there are churches that fit every Seven Churches at all times and everywhere. In the Christianity of today, the churches represented by Jesus are struggling with materialism, oppression, false teaching and formalism.

As a result, the letters dominate the idea that the dominion of history is in the hands of God, that Jesus has triumphed over Satan and the world, and that there will be endless awards in the new heaven and in the new world for those who persevere in the face of persecution and difficulties for Jesus' teachings.

The Seven Churches of Asia Minor provide us with information about the early church communities of the Early Christianity period. These communities built church buildings after the Milan Ferman (313 AD), in other words, where they lived after the liberty of the

Christian religion and the teachings. Over time, these sites were considered in the first Seven Churches.

In order for these churches to be brought out, Christian authorities and Turkey have played an important role. The Ministry of Culture and Tourism has produced a documentary film for the promotion of the Seven Churches. Local governments have made road, signage and lighting works to ensure the accessibility of the churches. Travel agencies have organized / arranged special tour programs to ensure that these churches are visited.

Today, churches are visited by tourists belonging especially to Christian religion located in Izmir (Konak, Bergama Selçuk), Manisa (Alaşehir, Akhisar, Salihli) and Denizli (Pamukkale).

It is important to determine the place of the churches, which are already subject to a specific visitor request, in tourism. In this context, the Seven Churches were dealt with from the Holy Book of Christians, and the letters to the churches were interpreted. These churches have been evaluated within the religious tourism of Turkey in order to draw attention to the tourism potential.

As a result, the first Seven Churches of Early Christianity are located in the Aegean Region in Turkey, within the borders of Izmir, Manisa and Denizli. The passage of their names in the Holy Book of Christians and the sending of letters to them show that these churches have a separate prescription for Christian history. The Seven Churches in Turkey are being promoted by the public and private sectors with the vision of religious tourism. On the other hand, it has been found that a limited number of studies have been conducted to determine the tourism potential of the Seven Churches. Kunt (2018) described the visitor profile of the Seven Churches. The visitors reflect the typology of purposeful and casual cultural tourist. Visitors came from Europe (50%) and America (40%). Visitors are members of the Christian religion and are Catholic (63%). Among the reasons for visiting are first; touristic and religious (36%) reasons. Visiting causes are; cultural (22%), emotional connection (18%), pilgrimage and religion (13%) and trailing of St. Paul (9%) was described. Visitors consist of groups. The number of people in each

group varies between 12-15 people. The Seven Churches' visitor requirements may be said to be an existing request to the Seven Churches, although there is a reduction of about 66% in 2016 when compared to the year 2015. It would not be wrong to link the reduction in demand with the terrorist incidents in Turkey. Likewise, Kunt (2018) stated that the agents had to cancel The Tour of Seven Churches due to social and political conflict in Turkey. In this context, it is thought that more empirical studies are needed to determine the place of these places in Turkish religious tourism correctly.

Suggestions have been presented to ensure that Seven Churches is included in the Turkish tourism and that its location can be determined correctly.

It is necessary to investigate the perception and motivation of tourists visiting the Seven Churches. With the market segmentation studies based on motivation, the reasons for visiting Seven Churches will be revealed.

Determining a market profile that is thought to be a niche market is thought to be beneficial for destination marketers.

Brand, image and positioning studies can be done for Seven Churches. Brand and image are important marketing elements to ensure that the Seven Churches can be distinguished from other historical and cultural assets.

For Seven Churches, heritage tourism vision can be done instead of positioning religious tourism. For the Christian to visit, the perception that the first Seven Churches of Early Christianity is in Turkey and that it is a different experience to visit places where their ancestors set foot. Participation in tourism fairs can be realized for the international demonstration of Seven Churches.